

Aprendre, escriure i sentir a parlar sobre Beethoven

L'autor de *Beethoven: tormento y triunfo* (Ed. Acantilado), una de les biografies més prestigioses sobre el geni, ens explica com era l'home real, què sentia i pensava, més enllà dels grans mites que l'envolten.

Com la majoria de la gent, tant els aficionats a la música com la resta, no recordo quan vaig sentir a parlar de Beethoven per primer cop. El seu nom i l'expressió de pomes agres estan tan arrelats a la cultura occidental, que la seva imatge forma tant part de nosaltres com lligar-nos les sabates o les regles del futbol. Per als que ens inclinem cap a la música, Beethoven és una figura sobre la qual cal aprendre i que cal considerar com a part responsable dels fonaments del nostre art. No vam trigar a conèixer els elements essencials (els episodis d'ira, la sordesa, la *Cinquena Simfonia*, etc.) que li atorguen un lloc a l'exclusiu grup d'artistes (Mozart, Bach, Shakespeare...) que ocupen l'imaginari de la nostra cultura.

De tot això, en prenc nota per rebutjar-ho. Perquè un artista es pugui convertir en un referent cultural, cal que gairebé no sigui humà i que pràcticament tampoc sigui un artista, sinó simplement un individu que crea obres d'art amb un caràcter distintiu en cadascuna. Com algú em va dir una vegada: "*M'agrada Beethoven*". Li vaig preguntar quines peces en particular. «*Cap en concret, simplement m'agrada Beethoven*». Acaloradament, li vaig respondre que Beethoven va compondre algunes de les peces més particulars de la història. No obstant això, vaig entendre el problema: ser un referent cultural vol dir ser una figura sobre un pedestal remot, ser venerat com una espècie de semideu, una percepció que considero negativa per a un artista i per al seu art. Crec en els genis, no en els semideus. Vaig escriure la biografia *Beethoven: anguish and triumph* com a campanya contra el semideu al pedestal, entre altres motius.

Vaig acabar escrivint biografies per casualitat. De jove, em vaig proposar compondre i ensenyar música, res més; per a mi, escriure biografies hauria estat inconcebible. Sobre com va acabar passant, només diré que, igual que amb la meva iniciació a la música, vaig ensopegar fortuïtament amb l'escriptura. Em vaig trobar escrivint sobre música per a una revista: en vaig redactar un article sobre Charles Ives, que era un dels meus herois de l'adolescència, cosa que em va portar a escriure una biografia sobre ell, ja que en necessitaven una i jo me'n vaig encarregar. El llibre va tenir una bona acollida, però quasi no es va vendre. Després va venir Brahms, amb una bona acollida i algunes vendes. I aleshores Beethoven (els meus llibres es venen en funció del nom del compositor que apareix a la portada, no del meu).

Sense clixés

Per hàbit i per convicció, quan vaig començar a treballar en la biografia de Beethoven, em vaig esforçar a oblidar tot el que creia saber sobre ell i sobre la seva música i començar des de zero. Sabia que el volia plasmar com un ésser humà real que vivia al món real, i em vaig interessar molt en la seva infantesa a Bonn. Això em va portar a fer uns estudis històrics sobre Bonn que, fins on jo sé, mai s'han arribat a fer per a una biografia. Mentrestant, estudiant la literatura biogràfica sobre Beethoven, vaig trobar dos corrents principals: la mitologització sensiblera del pas del segle XIX al XX i els llibres acadèmics de les últimes dècades, en què hi havia més idees sobre Beethoven que fets sobre el veritable home. Alguns acadèmics no només volien fer-lo caure del pedestal, sinó que també volien convertir-lo en un home mort, blanc, dèspota i de classe alta, per destrossar del tot el seu llegat. Per això, pel que fa a models i inspiracions, no estava gaire interessat en la literatura sobre Beethoven.

Vaig decidir seguir el model del segle XIX, l'extensa biografia escrita per Alexander Wheelock Thayer en anglès, un conjunt més o menys imparcial de tot el que va poder esbrinar sobre el seu subjecte. Aquest llibre pertany a una altra època, revestit d'un llenguatge victorià i prudent amb les parts desagradables. No està basat en sentimentalismes ni interpretacions, sinó en fets. Al meu parer, la biografia de Thayer (tot i que, en alguns aspectes, està obsoleta) era l'única que descrivia un ésser humà de carn i ossos.

Vaig decidir que escriuria el meu llibre a imatge del de Thayer, perquè al final, en gran part per acumulació de simples fets, els meus lectors arribessin a veure un home que es vestia i anava a treballar com tothom, amb una conducta profundament egocèntrica i ocasionalment espantosa (com la de molta gent que no aconsegueix res), que passava les penúries de l'autònom que tan bé coneixem jo i molts músics i que era un professional consumat en cada aspecte de la seva obra: des de l'escriptura a la interpretació i a presentar-la davant la gent que movia els diners. Quan ja havia escrit una bona part del llibre, em vaig adonar que estava fugint de dos conceptes omnipresents als llibres sobre Beethoven: "*obra mestra*" i "*geni*". No evitava fer-los servir perquè no hi cregués, sinó perquè se n'havia abusat tant que ja no volien dir res, i la veritable grandesa de Beethoven es mereix molt més que uns simples clixés. Pel que fa als altres aspectes de la seva vida, ell mateix ho va definir a la perfecció en un dels seus escassos moments d'autoanàlisi: "*A part de la música, tot el que faig és absurd i està mal fet*".

Investigar la veritat

Vaig decidir que el llibre s'hauria de limitar adequadament a la seva època i dibuixar Beethoven des del bressol fins a la tomba, per tal que, al final, el lector el conegués com un vell amic. Volia que els lectors visualitzessin Beethoven caminant distret sota la pluja, amb l'abric xop i el seu barret de copa alta ignorant el ruixat i el fred, murmurant i cantant dintre seu. Volia que poguessin entendre per què un dels seus amors frustrats (tots es van frustrar) va dir que no es va casar amb ell perquè "*era lleig i mig boig*".

Volia que sentissin el seu dolor físic i mental (en gran part autoinfligit), però també el seu goig. Volia que el veiessin com un heroi del món real, no com un semideu mitològic. Volia ensenyar el seu context a l'època de la Revolució Francesa i les guerres napoleòniques, i per què es va mudar de Bonn a Viena als 22 anys amb unes idees i uns ideals sobre convertir-se en compositor que ningú no havia tingut abans. Pel que fa a la música, volia mostrar la veritat sobre el que Beethoven va dir en una de les seves escasses declaracions sobre la seva obra: "*Per costum, sempre tinc una visió completa*". Estudiant les seves partitures, em vaig adonar que totes les seves peces, de principi a fi, estan basades en unes idees senzilles: una mica d'escala, una figura rítmica i, fins i tot, un únic acord.

Vaig trigar més de dotze anys a assimilar els recursos i plasmar-lo a ell i la seva música en un llibre. Quan el meu editor em va dir que sortirien mil pàgines d'impressió, no el vaig creure. Els primers dos anys els vaig dedicar principalment a alguns projectes de composició i a arronsar-me davant l'embolic en què m'havia ficat. Sempre dic que la meua col·lecció d'lives ocupa tres prestatges, la de Brahms n'ocupa quatre i la de Beethoven ocupa dues llibreries. Beethoven és un dels pocs artistes amb què no es pretén abastar tota la literatura.

No escric llibres per crear una idea nova i radical sobre una persona famosa, ja que em sembla artificial i falsari. Això et pot ajudar a obtenir una feina acadèmica, però jo no soc un acadèmic. Els llibres que escric han de ser exhaustius, precisos, informatius i apassionants. Treballo amb fets, per molt imperfectes que siguin, i amb les emocions del meu subjecte, ja que les emocions també són fets. Trobo el que trobo, ja sigui revisionista o no. El Beethoven que resulta del meu llibre és, a grans trets, la mateixa figura escabrosa, patidora i imponent, vagament familiar per al món, que es va convertir en un mite romàntic des del moment de la seva mort. No obstant això, crec que el meu llibre traça aquest dibuix amb més detalls i color: la seva ambició singular, el seu solipsisme, els seus episodis d'ira, la seva generositat, el seu sorprenent tradicionalisme, la seva disciplina extraordinària i la seva trajectòria creativa, que el va catapultar en pocs anys més lluny d'allà on la majoria d'artistes arriben en tota la seva vida, tot això excloent-ne els mites. Al meu llibre, arribareu a conèixer Beethoven com coneixeu els amics que admireu, tot i que, de vegades, puguin ser inquietants. Desitjava que, al final, els meus lectors entenguessin millor la vida i l'obra de Beethoven, i que l'admiressin encara més per la seva faceta desagradable i fins i tot calamitosa.